

Slovenski dom

Štev. 226.

V Ljubljani, v sredo, 1. oktobra 1941-XIX

Leto VI

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tujeje izvora: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana. Redazione, Amministrazione: Kopitarjeva 6, Lubiana.

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Uspehi italijanskega junaštva v Rusiji

Novo nemško uradno priznanje italijanskemu ekspedicijskemu zboru 12.000 sovjetskih vojakov ujetih
Razvoj premissljenih italijanskih operacij pri Dnjepru

Hitlerjev glavni stan, 1. oktobra. Nemško uradno poveljstvo objavlja naslednje uradno vojno poročilo:

Vzhodno od Dnjepra so italijanske čete pri izvajanju svojih operacij uničile močnejše sovjetske oddelke in so pri tem zajele več tisoč ujetnikov.

Na severnem odseku vzhodnega bojišča je pehotna divizija 28. in 29. septembra izvedla uspešen napad na postojanko, ki jo je sovražnik silavo branil. Pri tem so zavzeli 120 bunkerjev.

Oddelki letalstva so uspešno napadali železniške prevoze na prostoru okoli Harkova in so prav tako uničevali železniške proge vzhodno od Petrograda in železniško progo proti Murmansku.

Vzhodno bojišče, 1. oktobra. s. Udeležba italijanskega ekspedicijskega zboru pri veliki bitki za uničenje ruskih sil na levem bregu Dnjepra, je postala te dni silno obsežna. Italijanski ekspedicijski zbor je s sijajno izvedeno akcijo naredil nov žep, v katerem so se ruske čete nenadoma znašle obkoljene. Na bojišču so italijanske sile na dolžini 100 km razvile svoje operacije v štirikotju, ki se ob treh straneh naslanja na tri reke. Tako je bilo mogoče, da so dobile v precep več ruskih divizij severno od Dnjepra. Obsežen manever, ki so ga izvedle italijanske čete, prepeljane tja z avtomobili, in njihovi točni premiki, se dele v dve obdobji, ki podajata prav zanimivo sliko odličnosti in premissljenosti načrtov, katere je izdelalo poveljstvo italijanskega ekspedicijskega zboru. V prvem obdobju so naše velike enote s koncentričnim napadom v smeri od severovzhoda proti jugovzhodu zaprle žep. Potem so krenile proti severu in razrežale žep na drobne odseke in začele ozemlje čistiti vseh sovražnikovih oddelkov. S tem je bila ustvarjena možnost za začetek drugega dela operacij. Bitka je bila srdita in je pokazala vse visoke odlike in junaštvo italijanskega vojaka. Vojaki so morali premagati številne težave, posebno za številna v minami posejana zemljišča, ki jih je bilo treba očistiti min prej, preden se je čeznje vsula glavna naših čet.

Sovražnik je pri svojem odporu uporabljal veliko oklepnih vozil in skušal kar se da podaljšati svoj odpor, kar pa se je nazadnje izkazalo kot brezuspešno. Nikakor sovražnik ni mogel preprečiti, da ne bi naši vojaki že po prvem dnevu operacij zapirali narejeni žep. Po končanosti operacij se je ugotovilo, da je imel sovražnik velikanske izgube. Ozemlje, na katerem je bila razporejena ena ruska divizija, je bilo vse posejana s trupli. Od začetka operacij pa do zaključka so italijanske čete ujele več kakor 5000 Rusov. Pričakovati pa je treba, da se bo to število še močno povečalo. Tj ujetniki so iz vrst starih sovjetskih divizij, ki so zašle v žep. Razen teh so italijanske čete zajele tudi mnogo plena. Orožje vseh vrst in različni material je padel v naše roke. Bitka pa se z vso srditostjo nadaljuje in se bo končala s popolnim uničenjem vse sovjetskih enot, ki so bile obkoljene. Med vojaki so se posebno odlikovali pontonirji, ki so v štirih dneh obnovili promet preko nekega mostu čez Dnjeper, čeprav je bil sovražnik dvakrat razbil most. Tudi letalstvo je sodelovalo pri tej zmagoviti akciji, ker si je znalo zagotoviti nadoblast v zraku. Letalstvo je zbililo tudi tri sovjetska letala tipa »Super Rata«. Pomozne čete so odlično delovale navzlic terenskim težavam in velikim razdaljam, ki jih je bilo treba premagati. Tudi Črne srjace so te dni prispevale

svoj prvi krvni davek in so tudi na ruskem bojišču pokazale svoje junaštvo. Kakor je bilo že v začetku rečeno, nadaljujejo sedaj naše čete z uničenjem zadnjih ostankov sovražnikovega odpora in uspešno zatirajo sleherni poskus sovražnika, da bi se izvelkel iz žepa skozi italijanski obroč.

Berlin, 1. okt. s. 29. septembra je moskovski radio javil, da so Nemci 27. septembra izgubili 150 letal v razmerju z 28 izgubljenimi sovjetskimi letali. Ta vest je, kakor poroča DNB iz vrst nemških vojaških krogov, prazna izmišljotina. Nemško letalstvo je tistega dne uničilo 26 ruskih letal v letalskih dobojih, 10 jih je zbililo proti-

letalsko topništvo, 92 pa jih je bilo razbitih na tleh. V celoti so torej Sovjeti izgubili 123 letal, med tem ko so Nemci izgubili le pet letal.

Berlin, 1. okt. s. Kakor poroča DNB, so imeli Rusi tudi 28. septembra na srednjem odseku vzhodnega bojišča hude izgube.

Stockholm, 1. okt. s. Radio Moskva je sporočil, da so nemški letalski oddelki v noči od ponedeljka na torek dvakrat napadli sovjetsko prestolnico in sicer ravno takrat, ko je bila v Kremlju konferenca ruskih, angleških in ameriških zastopnikov. Napad se je ponovil proti jutru, tik pred jutranjo zoro.

Vojno poročilo štev. 485

Zmagovite letalske akcije v Afriki in na Sredozemlju

Severna Afrika: Na bojišču pri Tobruku je bil odbit angleški napad, ki je bil pripravljen od topništva. Nemška letala so dne 27. septembra bombardirala naprave in skladišča v trdnjavi Tobruk, kjer so nastale velike eksplozije in požari. Naša letala so v noči na 29. september bombardirala vojaške cilje v Tobruku in Marsa Matruhu. Doseženi so bili vidni uspehi.

Vzhodna Afrika: Živahna delavnost naših prednjih oddelkov na raznih postojankah v pokrajinah Gondar.

Angleška letala so večeraj s strojniškim og-

njem obsipala in bombardirala letališča v Cagliariu in v Katani, kjer je nastalo nekaj škoda, zrtev pa ni bilo. V Cagliariu je bilo sestreljeno eno letalo od protiletalskega topništva, eno letalo pa od lovskih letal.

Na Sredozemskem morju je pomorsko ogledniško letalo vzdržalo hud boj s šestimi angleškimi lovci in sestrelilo tri. Nazadnje je podleglo premoči, del posadke pa je bil rešen. Neko drugo ogledniško pomorsko letalo je bilo napadeno od dveh angleških letal vrste »Blenheim« in je eno letalo sestrelilo ter se vrnilo nepoškodovano na svoje oporišče.

Odmevi sveta ob presenetljivi italijanski zmagi na Sredozemlju

Berlin, 1. oktobra. s. Nemški tisk še vedno v dolgih člankih razlaga pomen velikih uspehov, ki so jih dosegle italijanske letalske torpedovke na Sredozemlju zoper angleško brodogojstvo. Listi pravijo, da te uspehe dopolnjujejo nove zmage italijanskih vojakov na vzhodnem bojišču ob Dnjepru.

München, 1. oktobra. s. Bitka na Sredozemlju zavzema prve strani v Münchenskih listih, ki z velikim poudarkom prinašajo večerajšnje italijansko izredno vojno poročilo. Listi pravijo, da italijanski uspeh nad vse jasno dokazuje:

1. Da je oblast nad Sredozemljem dejansko ušla iz rok Anglije, če si ta samo v presledku dveh ali treh mesecev upa poskusiti, ali bo kak ladijski sprevid v spremstvu zelo močnega brodogojstva mogel prepluti nevarno ožino.

2. Da je zaradi tega dosti bolj važno, če so zadete in postavljene izven boja vojne spremljevalne ladje, kakor pa, če so potopljeni parniki s tovorom.

Bern, 1. oktobra. s. Vsi večerajšnji švicarski listi zelo poudarjajo izredno italijansko vojno poročilo o velikih zmagah letalstva na Sredozemlju in o hudih izgubah, prizadejanih angleškemu vojnemu brodogojstvu.

Tokio, 1. oktobra. s. Japonski listi z največjim poudarkom prinašajo italijansko izredno vojno po-

ročilo o bitki na Sredozemlju. Prinašajo podrobnosti iz nje ter poveljujejo drznost in veličastno skušenost italijanskih letalskih torpedovcev.

Kopenhagen, 1. oktobra. s. Danski tisk prinaša pod mogočnimi naslovi izredno vojno poročilo o zmagi na Sredozemlju. Listi pravijo, da daje to poročilo jasno sliko o živem italijanskem letalskem delovanju na Sredozemlju in da znova potrjuje junaški duh in pobude italijanskih letalcev.

Bukarešta, 1. oktobra. s. Z naslovi čez več kolon prinašajo romunski listi italijansko izredno vojno poročilo o letalski in pomorski bitki na Sredozemlju.

San Paolo, 1. oktobra. s. Zmaga italijanskega orožja v pomorski bitki na Sredozemlju je vzbudila neskončen vtis in navdušenje med Italijani v Braziliji. Listi z velikim poudarkom prinašajo izredno vojno poročilo o tem dogodku.

Budimpešta, 1. oktobra. s. Vsi madžarski listi se obirnino bavijo z zmago fašistovskega letalstva na Sredozemlju. Prve strani listov so v celoti posvečene junaštvom italijanskih kril. Listi pravijo, da Italija dokazuje, da je Sredozemlje zares njeno morje in da je italijanska hrabrost dala s to zmago spet novih dokazov o sebi. Ta zmaga bo ostala v zlatih črkah vklesana v letopisih bojnega junaštva. Italijanski letalci in vsi italijanski vojaki so ob tisoč prilikah znali svetu dokazati, da se hrabro bore za uvedbo novega reda v Evropi. Zmaga je na pohodu, pravijo madžarski listi.

Atene, 1. oktobra. s. Grški listi razpravljajo o veličastni zmagi italijanskega letalstva in poudarjajo angleške izgube ter junaštva letalskih poveljnikov, ki so se žrtvovali, da bi zagotovili domovini zmago.

Madrid, 1. oktobra. s. Vsi španski listi pod velikimi naslovi prinašajo novice o zmagoviti italijanski akciji na Sredozemlju. »Alcazar« piše, da si Os zagotavlja zmago na morju in na kopnem.

Širite najboljši slovenski popoldnevnik »Slov. dom«

nah Julijske in Tridentinske Benečije. O uvedbi nagrad za rudarska raziskavanja, o omejitvi porabe plina iz premoaga na osnovi porabe v aprilu 1941, o nacionalizaciji industrij. Po tem načrtu bodo vse industrije, ki so pod sekvestrom, prišle v roke italijanskih ustanov, o pooblastilu Državnemu fašistovskemu zavodu za socialno skrbstvo, da določi 250 milij. lir raznim fašistovskim ustanovam za zidavo ljudskih hiš. O končnih določilih glede prodaje in izvažanja platine, zlata, srebra, biserov in draguljev. O davčnih olajšavah v poljedelstvu in o spremembah raznih davcev pri delodajalcih in delojemalcih te vrste.

Minister za ljudsko kulturo je predlagal naslednje zakonske načrte:

O izkoriščanju del, ki jih varuje avtorsko pravo, ki pa so lastnina avtorjev sovražne države, o ureditvi in razvoju lahke glasbe, o ustanovitvi italijanske gledališke zveze za ljudsko kulturo, o podaljšanju roka za dodelavo tujsko-prometnih ustanov. Rok je podaljšan za dve leti po koncu vojne. Podaljšan so tudi vse davčne olajšave, ki so v zvezi s temi deli, o podaljšanju narodne razporeditve hotelov, penzionov in gostiln, o raziskovalnem zavodu za kinematografijo in o spremembah glede zakona za tiskovno korporacijsko področje, kakor to zahtevajo nove naloge.

Novi sklepi na seji ministrskega sveta

Novi zakonski načrti določajo ureditev taks za slovenske medicine v Italiji, urejajo materialni položaj učnega osebja in določajo uvedbo rodbinskih dokladov za delavne sloje v Ljubljanski pokrajini

Rim, 1. oktobra. s. Včeraj se je spet sešel ministrski svet pod predsedstvom Duceja ter poleg običajnih upravnih sklepov sprejel še naslednje zakonske načrte:

Prosveta:

O ustanovitvi poljedelske fakultete na vseučilišču v Palermu.

O ureditvi pristojbin za slovenske študente z ljubljanskega vseučilišča, ki se bodo vpisali na druga vseučilišča v državi, da dopolnijo študije.

Zakonski načrt, po katerem prehajajo na državo vsi šolski zavodi, ki so doslej bili pod upravo rimskega guvernerja.

O pouku telesne vzgoje.

O ureditvi materialnega položaja za vodstvo in učne osebje v priključnih pokrajinah, ki so prej pripadale bivši Jugoslaviji. Zakonski načrt določa primerne plače za dve leti. Zakonski načrti dalje priznava temu osebju pravico, da ostane na kraju svojega porekla.

Javna dela:

Minister za javna dela je predlagal naslednje zakonske načrte:

O podpori za obnovo zasebnih hiš, porušeni zaradi vojne v Mentonu in po drugem zaslednem francoskem ozemlju ter za popravilo javnih stavb na Krfu in drugih jonskih zasedenih otokih.

O podpori za ljudske hiše v občinah Marsice, ki so trpele zaradi potresa in poplav.

O podaljšanju roka in davčnih olajšavah za regulacijo nekaterih cest v Turinu.

O odpravi državnega zavoda za javna dela po občinah.

O spremembah delovnega področja pri cestnih odborih v Trstu, Anconu in Zadru.

Državnemu zavodu za ceste je izročena skrb za ceste, ki bodo razglašene kot državne v Ljubljanski, Reški, Zadrski in Splitski pokrajini.

Minister za poljedelstvo in gozdove je predlagal naslednje zakonske načrte:

Za pospešitev pridelovanja pšenice, rži in ječmena z nagradami. Za vsak hektar, posejan z omejenim žitom, je določenih 200 lir nagrade.

O izrednih ukrepih za obdelavo nepogozdenega ozemlja na pobočjih hribov. O ureditvi pridelave, razdeljevanja in porabe lesa za kurivo ter premoaga med vojno. Zakonski načrt določa vse potrebno glede industrij, ki se morajo glede tega obrniti na gozdno milico.

Prometni minister je predlagal naslednje zakonske načrte:

O spremembah plač pomožnega osebja na železnicah, o rodbinskih dokladah za izredno osebje, o končnovoljavnih koncesijah za avtomobilska podjetja v javni službi. Te koncesije bodo veljale še 6 mesecev po sklepu miru, o obdavljenju javnih prometnih ustanov, o spominskih znakih za 2000-letnico rojstva Tita Livija.

Minister za korporacije je predlagal naslednje zakonske načrte:

O rodbinskih dokladah na področju trgovine, obrti in poljedelstva. Rodbinske doklade dobe vsi, ki nimajo nad 2000 lir plače.

O raztegnitvi določil glede rodbinskih dokladov na delavstvo v novi Ljubljanski pokrajini in drugih priključnih ozemljih.

O uvedbi bolniškega zavarovanja v pokrajini

Današnji številki »Slov. doma«

so priložene položnice. Blagovolite se jih šimprej poslužiti! — Nakažite z naročnino za list tudi 11 lir za »Slovenčev koledar«! »Slovenčev koledar« mora biti v vsaki hiši!

Tajnik hrvaških ustašev v Rimu

Rim, 1. oktobra. s. Tajnik hrvaške ustaške stranke je v spremstvu svojega zastopstva in fašistovskih dostojanstvenikov takoj po prihodu v Rim odšel v kraljevi grad in se vpisal v dvorne knjige. Nato se je v Pantheonu poklonil pred grobovi kraljev ter pred spomeniki Neznamemu vojaku in padlim fašistom. Povsod je hrvaško zastopstvo bilo deležno toplih manifestacij. Nato je hrvaški poglavar odšel na vrhovno poveljstvo GIL-a kjer ga je sprejel podtajnik stranke Mezzasoma. Zatem je Blaža Lorkoviča sprejel glavni tajnik stranke Serena. Lorković je ministru Serenu prinesel poglavitov pozdrav ter poveljeval prijateljske zveze, ki družijo mladi hrvaški narod ter Mussolinijevo Italijo. Tajnik stranke mu je pozdrav vrnil ter poudarjal pomen sodelovanja obeh narodov v novi Evropi.

Izmenjava bolnih ujetnikov med Nemčijo in Anglijo

Berlin, 1. okt. s. Na podlagi ženevske pogodbe iz l. 1929. glede ravnanja s težkimi ranjenci, bolnimi vojaki in sanitetnim osebjem, ki je bilo ujetu v vojni, je nemška vlada predlagala angleški vladi izmenjavo vojaških oseb, katerih se določila ženevske pogodbe tičejo. Objavljeno je bilo tudi, da je število težje bolnih angleških ujetnikov v Nemčiji dvanajstkrat večje kakor pa število takšnih nemških ujetnikov v Angliji. Angleška vlada je sprejela to ponudbo. Angleški ranjenci bodo prepeljani preko Rokavskega preliva. Prevzela jih bo neka angleška bolniška ladja, ki bo v zameno pripeljala ranjene nemške ujetnike iz Anglije.

Trije češki zarotniški generali ustreljeni

Berlin, 1. oktobra. s. Tisk v češkomoravskem protektoratu poroča, da sta bila bivši armadni general Jožef Bily ter bivši divizijski general Hugo Vojta obsojena v Pragi na smrt, ker sta pripadala voditeljem uporniške skupine. Namen te skupine je bil s silo odtrgati Češko in Moravsko od Nemčije ter ustanoviti neodvisno češkoslovaško državo. Na smrt sta bila obsojena tudi dva druga Čeha, ki sta pripadala neki premakljivi zarotniški skupini ter kupovala orožje vseh vrst. Vojaško sodišče v Pragi je obsojilo na smrt tudi češkega brigadnega generala v rezervi Franca Horačka ter pet drugih Čehov iz Prage, ker so kot komunisti pripravljali veleizdajalska dejanja. Na smrt je bilo obsojenih še petnajst drugih oseb. Vsi so bili ustreljeni.

Angleški ministrski predsednik o položaju Rusije in o spomladanskih vojnih nevarnostih

Rim, 1. oktobra. s. Angleški ministrski predsednik je včeraj imel že dolgo naznanjeni govor o vojnem položaju ter zlasti o stališču Anglije do Rusije. V svojem govoru pred poslanci je najprej dal nekaj izjav napakega in nepravilnega optimizma glede bitke na Atlantskem morju, glede Rusije in glede angleške in ameriške pomoči zanjo pa je rekel:

»Angleški in ameriški zastopniki pri posvetih v Moskvi zdaj točno vedo, koliko moremo dati Rusiji mesec za mesecem od danes. Moram pa takoj dodati tole: če hočemo Rusijo spraviti v položaj, da bo končno ostala na bojišču kot vojskujoča se sila prve vrste, se mora angleško ljudstvo zelo resno žrtvovati in napejati vse sile. Združene države pa morajo poskrbeti za nove ogromne naprave ali pa za spremembo sedanjih naprav v vojne tovarne.«

Sporočil je, da bo v kratkem razglašen sporazum med Anglijo, Sovjeti in Perzijo, ki bo angleški zaveznik v bodočem razvoju vojne, nato pa je nadaljeval:

»Zima nam ne daje nobenega zagotovila, da se bo nemški pritisk oslabil in zadržno lahko pričakujemo prihodno pomlad zelo silovitih bojov, dosti bolj silovitih, kakor pa so se dozdaj razvijali v tej vojni na Vzhodu. Tedaj se bo tudi v vseh oblikah prikazala nevarnost za vdor na naše otoke.«

Vesti 1. oktobra

Angleška križarka »Manchester«, 9.400 ton, je sedaj v Filadelfiji na popravilu.

Japonski list »Niči-Niči« opozarja Japonsko na nevarnost, ki ji preti s tem, da Združene države zalagajo Sovjetsko Rusijo z orožjem na skrajnem Vzhodu, katero bi mogli Rusi uporabiti proti Japonski.

Predsednik grške vlade general Colacoglu je sprejel zastopnike delavskih organizacij iz Aten in Pireja. Izjavili so mu, da so pripravljene sodelovati z vlado in zasedbenimi silami za dobro grškega prebivalstva.

Posebno špansko sodišče za zatiranje masonerije in komunizma je obsodilo na 30 let zapora in izgubo državljanjskih pravic Negrina, Alvareza de Albornosa in Limiana, Angela Calarza, Gago in Viktorja Kenta. Bivše republikanske voditelje, ki so zdaj v tujini.

Konferenca med Anglijo, Združenimi državami in Čangkajskovo vlado bo imela le začasen uspeh, piše japonski list »Ceungi Shogyo«. V celoti dela največ pregledav Anglezem in Amerikanem vprašanje ceste, ki veže Kino z Indijo.

Razstava ljubljanskih regulacijskih načrtov je bila včeraj odprta

Zanimivo razstavo je odprl Ekscelencija Grazioli

Ljubljana, 1. oktobra.

Včeraj popoldne je bila v prijaznem Jakopičevem paviljonu odprta zanimiva razstava številnih regulacijskih načrtov, katere so naredili številni arhitekti in inženirji. V razstavljenih načrtih je veliko pobud in zdravih zamisli, kako si posamezni strokovnjaki zamišljajo bodoči razvoj slovenske prestolnice, da je vsa razstava gotovo vredna podrobnejšega ogleda.

Že pred prihodom Eksc. Graziolija, ki je bil naprošen za otvoritev te za naše mesto pomembne razstave, so se zbrali številni predstavniki našega javnega življenja z županom dr. Adlešičem na čelu. Ko se je pripeljal Visoki komisar, ga je pozdravil dr. Adlešič in ga po kratkih uvodnih besedah, s katerimi je očrtal pomen in namen razstave, zaprosil, naj odpre razstavo.

Eksc. Grazioli je potem v toplih in jedrnatih besedah spregovoril nekaj besed, s katerimi je izrazil svoje veselje nad tako uspešno in bogato razstavo regulacijskih načrtov, ki kažejo, da bo Ljubljana v bodočnosti doživela še lep razvoj. Hkrati pa je Ekscelencija Visoki komisar izrazil svojo vero, da se bodo predloženi

načrti v mejah finančne zmogljivosti mestne občine tudi uresničili. Pri vsem tem je visoki pokrovitelj poudaril, da bo stremeljenja mestne občine, kar se regulacije mesta tiče, verno zasledoval in da bo te načrte tudi podpiral, kolikor bo to v njegovi moči. Njegova najskrajnejša želja je, da se bo mesto Ljubljana razširjalo tudi zanaprej tako, kakor se je dozdaj in kakor se razvija danes. Tako je bila razstava odprta.

Potem so si številni ugledni udeleženci z zanimanjem ogledovali lepe in stvarne regulacijske načrte. Eksc. Visokemu komisarju je tolmačil razstavljen projekt univ. prof. dr. Stele Franc. Visoki komisar se je posebno za prvo nagrajeno načrte živo zanimal in kazal polno razumevanje za bodoči razvoj našega mesta kakor si ga je zamislil stvaritelj nagrajenega načrta. Po daljšem ogledu razstavljenih projektov je Eksc. Visoki komisar s svojim spretnim zapustil razstavno dvorano, prav tako pa tudi drugi oddelki.

Okusno prirejena razstava, ki kaže naše mesto, kakršno bo čez desetletja in desetletja, je vredna ogleda. Razstava je dnevno odprta in si jo bo lahko vsakdo ogledal.

Dolenjski okraj se tudi lepo razvija

Ljubljana, 30. sept.

Ko smo do sedaj opisovali razvoj in napredek posameznih okrajev in predmestij Ljubljane, je marsikdo pomislil in se spomnil: »Kaj pa dolenjski okraj, kaj se tam nič ne gibljejo, nič ne zidajo, nič ne lepšajo svojega okraja?« Pa temu ni tako, nasprotno, v zadnjih letih so tudi v dolenjskem okraju mnogo gradili, dosti lepega stori in dolenjski okraj prav tako drži korak s splošnim napredkom vse Ljubljane. Res je, da sta na primer Šiška in Bežigrad mnogo bolj napredovala, toda tam so bili dani vse ugodnejši pogoji, kakor v dolenjskem delu. V zadnjem času pa, odkar se je začela mestna občina bolj brigati za ta del mesta, tudi tu cvete živahno delo in življenje.

Predvsem se je v zadnjih letih znatno zboljšala Dolenjska cesta. Cesta ima sedaj trdno estrih, medtem ko je bila poprej ena sama dolga luža blata ali pa prava mala Sahara prahu. Dolenjska c. je bila zboljšana in takoj se je pričelo gradbeno življenje oh njej poživljati. Cesta je sedaj še bolj izpostavljena težkemu prometu, zlasti motornim vozilom ter bo treba na njej stalno delati, da se obdrži vsaj na dosedanj višini, če se ji že ne da stalen, trden tlak, bodisi iz velikih granitnih kock, ki so edine za dolgo dobo zmožne prenašati tako težek promet, kakor sedaj vlada na njej, ali pa bitumen, oziroma asfalt.

Drug velik napredek je bil storjen, ko je bil odpravljen prejšnji nemogoči zastareli tramvajski tir in ves tramvaj moderniziran ter podalšan tja do Rakovnika, skoraj do Rudnika.

Sedaj popravljajo tudi Izansko cesto, ki je, v kolikor spada pod dolenjski okraj, zadnja leta pridobila mnogo lepših etavb in vil, zlasti v smeri proti kopališču na Ljubljanci.

Na pobočju okoli Salezijanskega zavoda, ki je bilo nekdo skoraj prazno, so zadnja leta zrasle same nove vile in silkovite stanovanjske hiše, ki se ves dan veselo sonca. Omeniti je treba tu redko vilo, ki jo je pred leti arh. Tomazič zgradil nekemu trgovcu. Ta vila je na pol vila, na pol vrt, res vzorno bivališče. Tudi Salezijanski zavod se je znatno razširil in letos pridobil nov, velik trakt. V zavodu je nastanjena tudi ena državnih gimnazij. Rakovnik ni samo cerkevno in romarsko središče dolenjskega okraja, temveč je tudi njegovo prosvetno središče, še več, tu je tudi eno važnih športnih središč vse Ljubljane. Igrišče SK Korotana pod Rakovnikom ima namreč zelo lepo in sončno lego, tu se zbira mladina vsega okraja in še oddaleč.

Tudi ob Dolenjski cesti sami od mitnice dalje je zraslo zadnja leta več novih hiš z vrtovi in prej dolgočasna cesta je dobila prijaznejše lice. Pri Jelacu je meja ljubljanske občine, — toda samo za levi del ceste, na desni strani pa sega Ljubljana še daleč proti Lavrici. Toda ljudje se sedaj ne zmenijo dosti za občinske meje, grade na levi in na desni strani ceste ter nižje od cest, ob stradonih, ki vodijo na Barje.

Kraj je res primeren: stavbišča niti niso draga, tu je še deviška zemlja, ki jo novi doseljenci pridno spreminjajo v stavbišča in v vrtove.

Rudnik sam postaja že sestaven del Ljubljane in nekdo jo padel — vsaj njegov del ob Dolenjski cesti, v naročje mestne občine.

Nekaj posebnega je napredek naselbine Galjevice. Pred kakšnimi 20 leti je mestna občina kupila tu srednje velik zamočvirjen travnik. Ta-

krat so nekateri očitali tedanjemu županu dr. Pečiču, da je predrago plačal ta travnik, na katerem ni raslo drugega kakor gola preslica. Ko je mestna občina razdelila ta travnik med revne ljudi, ki so tu postavljali svoje hišice, je že v prvem letu samo za najemnino dobila toliko, kolikor je dala prej za ves travnik! Sprva, leta 1930 in še nekaj let pozneje, so ljudje plačevali za vsako hišo s koščkom vrta po 120 din letno najemnino, — hišice so si morali seveda sami postaviti, — sedaj plačujejo po 22.80 lir. torej polovico. Prve hišice so bile res zasile barake, toda večjih niti graditi niso smeli, toda ljudje so gradili vedno lepše, vedno bolj prostrane in gosposke, že skoraj same nove male vile. Danes je tu 135 hiš, od teh je le malo zapuščenih in nepobeljenih, nometanah. V njih stanuje okoli 200 družin — v nekaterih večjih hišah sta namreč tudi po dve, tri družine. Vsa zemlja je tod skrbno obdelana, do najmanjše dlani. Trud teh družin, ki so si svoje domove od ust prilrgali, se je poznal tudi v vsej Ljubljani, saj je 200 družin dobilo zdrava stanovanja na sončnih, zračnih tleh in te družine ne večajo tako stanovanjske stiske in mestu.

Uspeh teh naseljencev je opogumil še druge, ki so si že ali pa si še v bližini Galjevice kupujejo male parcele ter si postavljajo lastne domove.

Tako je torej dolenjski okraj prispeval svoj znaten del k dvigu in k olepšanju, povečanju mesta Ljubljane.

Septembra 45 navijalcev obsojenih

Ljubljana, 1. oktobra.

Zanimiv je bežen pregled kazenskih zadev, ki se razvijajo na okrožnem sodišču glede prestopkov prekoračenja najvišjih cen po členu 7 uredbe o cenah z dne 12. marca t. l. Prihajajo pa še vedno nove prijave na državno tožilstvo, ki nato odreja prestopnikom kazenske preiskave zaradi navijanja cen. Kazenski sodnik — poedinec razpravlja bo dvakrat na teden o navijalskih zadevah v veliki razpravni dvorani št. 79. Tu in tam prihaja k tem razpravam kak poslušalec, ki je sam posredno prizadet in se skuša nekako živjeti, kako naj bi sam nastopil pred g. sodnikom.

V septembru je bilo že 91 obtožencev pred sodnikom, ki so podajali odgovor in polagali račune o svojem nepoštenem in grdem navijalstvu. Glavni kader tvorijo mesarji. Od 91 obtožencev je bilo 45 obsojenih skupaj na 319 dni zapora in na 15.000 lir denarne kazni, od teh pa 35 poleg tega še na povprečno v skupnem znesku 4.990 lir. Nekateri so bili oproščeni in teh je bilo septembra 35, proti 11 obtožencem pa se kazensko postopanje še nadaljuje, da se zasljujo nekatere priče in izvedejo še drugi dokazi.

»Mesarji so v teh časih tudi nervozni«, je pripomnila sodniku neka obtoženka, vdova po mesarskem mojstru, ki vodi samostojno svojo mesarijo. Bila je gospa Pepca obtožena, ki je neki stranki, ki jemlje pri njej meso že 10 let, sredi julija prodala 29 kdg mesa za 4 lire. Bilo je prav 19. julija, ko so dinarji nehali biti plačilno sredstvo pri nas in je postal lira edino zakonito plačilno sredstvo. Gospa se je pred sodnikom opravičevala, da se je pomotila in je lire zamenjala za dinarje, ker je bila na te bolj navajena. Bila je nekoliko nervozna, a se je tudi že zgodilo, da se je pri računanju pomotila v svojo škodo ter je dala nazaj mesto dinarjev,

zraven na navadnem kamenu, ob sobotah po končanem delu pa postavila pred delavce vrečo z denarjem, a da ni nikdar nihče vzel ali dobil več, kakor je zaslužil. Po njeni smrti se je število redovnic manjšalo od leta do leta, v nemirnih časih vlade Henrika IV. pa so daleč naokrog raztresena samostanska posestva ropali in požigali, kar je povzročilo v samostanu pomanjkanje in naposled njegov propad.

Leta 1070. je prišel salzburški nadškof Gebhard na Koroško, prepotoval vso deželo in birmoval. Ob tej priliki je uvidel nujno potrebo, da bi morala imeti vojvodina svojo škofijo. Ker zanjo ni bilo nikake ustanove in je tudi desetina prišla iz navade, mu ni kazalo drugega, kot da je preuredil ustanovo svete Heme v škofijo s kapituljem korarjev v Krki in sklenil uvesti desetino.

Zaradi posveta o desetini je sklical najimennitnejšo deželno gospodo v Gospo Sveto. Markvard je bil prvi, ki je izjavil, da bo plačeval desetino od vseh svojih posesti. Z osovskim opatom je prišel kot samostanski zaščitnik Oton Dietrichsteinec, ker oče zaradi protina ni mogel. Namesto desetine sta odstopila bodočemu škofu primerno posest. Od okrožnega grofa Ariba, ki je veljal za trdosrčnega in lakomnega, niso pričakovali drugega, kot da bo ugovarjal, pa je pristal na desetino. Zgledi imenitne gospode so tako vplivali tudi na druge posestnike, da se niso upirali desetini ali odgovarjajoči odškodnini, ki bi jo dali, kadar bi dobili škofa.

Markvard se je ob tej priliki zelo spoprijateljil z nadškofom, ki je imel pri cesarju velik vpliv. Ko se je Oton Dietrichsteinec poslavljaj, mu je naročil, naj pozdravi starše in jim pove, da se že bliža uresničenju, o čemer je pred dvema letoma govoril in je tedaj menil, da bo kdaj mogoče. »Tvoj brat Adalbero«, je nadaljeval, »je že kar cel vitez. Pri viteških igrah se postavlja vsakemu svoje starosti. Zdi se, da ga je želja po samostanskem življenju že docela minila, medtem ko si ti, Oton, tako zamišljen, kakor bi hotel postati puščavnik.«

»Sam ne vem, ljubi gospod, kaj naj napravim,« je odgovoril Oton. »Zadnja dva meseca mi je srce od dne do dne težje.«

Do 15. oktobra lahko naročite »Slovenčev koledar«

Zato ne odlašajte, ampak se takoj poslužite položnice, ki so bile v ta namen priložene!

»Slovenčev koledar« — Ljubljana — Kopitarjeva ulica št. 6

Športno življenje na Dolenjskem je prav živahno

Ribnica, 30. septembra.

Na Dolenjskem so športniki vedno pridenjši. Vedno znova pokaže kak dolenjski klub, da bo nekdo še resna konkurenca marsikateremu, sedaj vodečemu klubu. Skoraj vsako leto se ustanovi kak nov klub in sedaj jih je na Dolenjskem že lepo število.

Skoraj vsakdo pozna novomeškega Elana, ki je sedaj še najbolj priden klub. Letos je imel tudi največ uspehov. Je pa tudi najstarejši dolenjski klub.

SK Belokrajino tudi vsak pozna, saj je letos iznenadil vse športno občinstvo v Novem mestu, ko je porazil Kočevje, in postal tekmeč za pokal, ki ga jim je odnesel novomeški Elan.

V Kočevju imamo kar dva športna kluba. Prvi SK Kočevje, slovenski klub, je bil včasih vodilen klub na Dolenjskem, toda zadnje leto je občutno popustil. Drugi kočevski klub je SK Rapid, v katerem pa se športno največ udejstvujejo samo kočevski Nemci. Prej je večkrat igral, zadnja leta pa je popolnoma opustil tekmovanja in članstvo večinoma trenira in telovadi samo v svojo zabavo.

V Ribnici do lanskega leta nismo imeli nobenega kluba. Ko smo gledali in brali poročila drugih tekmovalj, smo večkrat pomislili, da bi mi tudi lahko kaj pokazali. Res, da smo pred 10 leti imeli klub, ki je Kočevju večkrat pokazal, da se ga ne boji, toda, ko so se člani razšli, je klub zaspal in tako je ostalo do lanskega leta. Morda ga tudi še sedaj ne bi bilo, ker starejši obojajo vse športno udejstvovanje kot zapravljjanje časa, toda sešla se je mladina, ki je polna idealizma in vztrajnosti. Med pobudniki je bil tudi Matija Križman, ki se je že prej udeleževal pri nogometu v Ljubljani, potem g. Franc Arhar, postajni načelnik, ki je bil tudi prvi klubov predsednik in ki še vedno vodi klub z veliko požrtvovalnostjo, in Milan Zajc. To so ustanovitelji kluba, ki še danes vsi sodelujejo. Letos so člani kluba že mnogo igrali. Mnogo imamo naraščaja, ki nam obeta dati dobre borce na športnem polju in lepe uspehe za Ribnico.

Sedaj imamo v Ribniški dolini še enega novega nasprotnika. V Velikih Laščah so ustanovili športni klub. Prav je! Sedaj nas je že precej in prihodnje leto še lahko napravimo samostojno dolenjsko prvenstvo, ker bo konkurenca velika, zanimanje med ljudmi pa vedno bolj raste. Vedno več gledalcev je na tekmah, za kar so športniki zelo hvaležni.

enaki znesek lir. Sodnik je ... katere priče, ki so potrdile, da je obtožena ... prodajala meso po oblasno določeni najvišji ceni in se je tudi zmotila v svojo škodo. Tudi v konkretnem primeru je bila nastala pomota. Sodnik je obtoženko oprostil.

Konec septembra dež

Ljubljana, 1. oktobra.

»Kakoršen septembra začetek, takšen konec,« pravijo stari vremenarji. To vremensko pravilo deloma drži, toda nobeno pravilo ni brez izjeme. Nekatera leta je bilo tako, da so bili prvi, kakor tudi zadnji dnevi septembra lepi in sončni, druga leta pa hladni in deževni. Lanski 30. september na primer je bil prav hladen ter je znašala najnižja jutranja toplota le + 4.8 C, leta 1939 pa je 30. septembra živo srebro v toplomeru zdrknilo celo pod ničlo ter je znašala jutranja najnižja toplota -0.8. Takrat so stoječe vode prvič zamrzile.

Včeraj so se deževni oblaki počasi kopičili nad mestom in okolico. Trajal je boj med vsemi silami in strujami. Naposled je začelo okoli 14.50 rositi in pozneje deževati. Nalabno je deževalo za manjšimi presledki vse do 3 jutraj. Od včeraj do davi je padlo 3.6 mm dežja, kar je znamenje, da ni bilo kakih hudih in silovitih nalivov. Danes dopoldne je močno oblačno. V septembru je bilo vsega 7 deževnih dni s 72 milimetri dežja. Davi je bila najnižja jutranja toplota +13.6, včeraj najvišja +16.5 stopinj C. Barometer pada in je njegovo stanje bilo davi 765 mm. —d.

Prve kostanjarske stojnice po mestu

Ljubljana, dne 1. oktobra.

Čas pečenega kostanja se je približal. Kostanjari so komaj čakali, kdaj bodo zrel prvi kostanji, kdaj bodo postavili svoje stojnice, kakor vsako leto, kdaj bodo spet nekaj zaslužili. In včeraj so postavili prve kostanjarske stojnice po nekaterih krajih, kjer so že doslej stale vsako leto. Na Kongresnem trgu je zrasla ena izmed prvih.

Nekaj lesenega ogrodja, belo platno povrhu, in pečica s kostanji pod platnom, to vam je preprosta kostanjarska stojnica. Oglje je zažarelo in prvi meroni so se začeli peči. Prijetno je zadilo okrog belega platna. Tako prijetno, da je vonj privabil tudi prve kupce, prijatelje pečenega kostanja. Kostanj, ki je za zdaj samo goriški maroni domačega seveda še ni, je šel hitro v denar in komaj ga je prodajalka sproti spekla. Pečeni maroni pa so bili še dragi. Pomislite: za liro deset ali 11 kostanjev. Pa nič zato, petičniki so hitro pokupili sproti napečeni slastni kostanj.

Čas pečenega kostanja je tukaj. Ko bo zrel domači kostanj, bodo po mestu postavili gotovo še več stojnic.

Skrb za brezposelne v Ribnici

Ribnica, 30. septembra.

Po nalogu Visokega Komisarja so ustanovili pri občinskem uradu v Ribnici oddelke namestitvenega urada, katerega naloga je, da skrbi za delo brezposelnim in ima stike z delodajalci, ki so dolžni iskati delovne moči le pri tem uradu. Delodajalci kakor delojemalci so izpolnili svoje dolžnosti in tako je imel ribniški oddelke namestitvenega urada v tem mesecu že precej dela. Za delo se je prijaviло 44 delavcev in drugih poklicev, urad pa je posredoval za delo 26 delavcem, ki so dobili zaslužek večinoma v občini Ribnica, nekaj pa tudi v sosednjih občinah. Tako urad v polni meri vrši svoje poslanstvo. Ker so v uradu za to zelo pazljivi in ker se prijaviło mnogo brezposelnih, zato naj še delodajalci še bolj obračajo na ta urad, ki ima o vseh možnih in razpoložljivih delovnih močeh točne podatke in je nekaka vez med delodajalci in delojemalci. Prav tako se naj obračajo na ta urad vsi brezposelni, ker bo tu najlažje dobiti primerno zaposlitev.

Nov lep uspeh slovenskih športnikov

Ljubljana, dne 1. oktobra.

Kakor smo že pretelki teden poročali, so odšli tudi najboljši tekmovalci ljubljanskega Kajak kluba na teško preizkušnjo v Italijo. Povabljeni so bili na tekmovanje v Turin, kjer so nastopili v zložljivi enojki in v dvojki. V enojki je tekmoval Leon Janež in v dvojki Branko Drovenik ter Adolf Mikuš. Mnogo nade smo polagali v naše mlade in odlične kajakaše in ne zaman. Zmagali so. Njihovega uspeha smo v resnici lahko veseli, saj so zmagali v ostri konkurenci najboljših italijanskih kajakašev. Nič manj kakor 71 tekmovalcev je bilo in nad 3000 gledalcev, ki so z velikim zanimanjem sledili poteku tekmovanja. In končni izid. Kljub tako odlični udeležbi, ki je naši niso bili vajeni doma, so se naši fantje sijajno odrezali. Leon Janež je zmagal v enojki, prav tako pa sta zmagala tudi Branko Drovenik in Adolf Mikuš v dvojki. Zmaga je tu kakšno je pa bilo tekmovanje v podrobnostih, bomo pa še objavili. Našim tekmovalcem pa k lepemu uspehu iskreno čestitamo, saj so tudi oni znova potrdili, da smo Slovenci zdrav narod in da znamo dosežati tudi uspehe na težkih preizkušnjah.

V treh vrstah ...

Tudi v Velikih Laščah so ustanovili nov nogometni klub, ki je že prvo nedeljo po ustanovitvi žrel zmago, saj je premagal Ribničane s 3:1. Ljubljansko operno gledališče bo danes imelo letošnjo prvo predstavo. Igrali bodo znano »Aido«.

Hude opekline so dobili v jeseniški tovarni za železo naslednji delavci: Legat, Omahen, brata Robiča, Rahne in Miami, ki so morali po hitro pomoč v jeseniško bolnišnico. Delavce je oplazil plamen žarečega železa.

Ribniška posojilnica gradi veliko stanovanjsko hišo v bližini ribniškega kolodvora. S tem si je posojilnica spet postavila spomenik gospodarske delavnosti.

Zastopniki nemškega ministrstva za prehrano so se mudili preteklo sredo in četrtek na Spodnjem Štajerskem. Ogledali so si tudi nasade hmelja. Zanimali so se za štajersko gospodarstvo, posebej pa še za gorsko.

»Bo pač po sredi kakšna ljubezen, ki je junaškega Otona tako spremenila?« se je pošalil grof.

»Da, nepremišljena ljubezen, ki je povzročila dvojno smrt,« je priznal Oton in ko je na kratko povedal zgodbo svoje ljubezni, je bridko zavzdihnil: »In vsega tega sem jaz kriv!«

»Kriv si in nisi kriv,« je menil sočutno grof in ga še vprašal, kaj pravi spovednik.

»Svetuje mi, naj bi romal v Sveto deželo, da bi si pomiril vest. Z veseljem bi šel, a mati meni, da je pater Rudpert prestroj, pa da bo že Adalbero, ko vstopi v samostan, za vse nas molil.«

»Ponavljam,« je rekel grof, »da se na Adalbera ne morete zanašati. Premišljita vso zadevo z očetom, ki ima tudi še vedno zaradi tistih hlapcev težko srce. Jaz bi se pridružil mnenju patra Rudperta, ne da bi mislil, da je romanje potrebno za odpuščanje, ko Bog skesanemu in spokorjenemu grešniku povsod odpusti. Zdi se mi, da bi romanje tudi očeta pomirilo, ti pa bi se čez nekaj mesecev prav tako vrnili z lahkim srcem. Potem bi bila oba spet sveža in borbena, zakaj takih mož bo kmalu treba!« Tako je končal grof Markvard, stisnil Otonu roko in sta se ločila.

Markvardove besede, ki jih je Oton staršem doslovno ponovil, so odločile glede romanja. Še isti mesec je bil Oton s svojim zvestim Gothardom z romarsko palico in torbo na poti v Benetke. Pater Rudpert je to odločitev, ki je bila njegovo zadnje veselje, še doživel, potem pa je pred Otonovim odhodom izdihnil. Markvard, ki je bil iz posvetnih razlogov za romanje, se je pa v svojih računih zmotil...

Čez nekaj mesecev je nadškof Gebhard dobil papežovo dovoljenje, da sme ustanovo svete Heme spremeniti v škofijo. Zaradi tega je odšel na cesarski dvor, da bi dobil še cesarjevo potrdilo, kar je tudi dosegel. Ob tej priliki je v navzočnosti cesarjevi in raznih nadškofov hvalil grofa Markvarda kot svetel zgled vsem za splošno uvedbo desetine na Koroškem, s čimer bo omogočeno vzdrževati škofijo, zidati cerkve in podpirati reveže

J. N. VOLKHAMER OSOJANI ZGODOVINSKI ROMAN

5.

mor sinov grofa Viljema iz Brež in Selič, upor osem sto do devet sto rudarjev, njihov poraz in stroga kazen — vse to se je zgodilo v letih 1038 do 1039. Kmalu nato je umrl tudi grof Viljem, njegova žena Hema, ki jo časti Cerkev kot svetnico, je sklenila ostati vdova, leprav je bila najbogatejša plemtinja in deželi in nenavadne lepote. Bog ji je odvzel vse, kar je bilo lrago njenemu srcu, a vendar sveta gospa ni ne mrmrala ne tožila. Popolnoma se je vdala v voljo božjo in je še darovala v božjo čast vse, kar ji je ostalo — posestva in bogastvo. Po nasvetu salzburškega nadškofa Balduina je sezidala v Krki samostan za korarje po pravilih sv. Avguština in prelepo cerkev, v kateri je pokopana. Potem je sezidala še nunski samostan blizu Krke in dala tem svojim ustanovem vse premoženje razen Brež, ki jih je zapustila nadškofiji. Sama je vstopila v samostan, a ne kot prednica, temveč kot navadna nuna in je sklenila svoje pobožno življenje v visoki starosti. Izročilo ve povedati, da je ob zidanju samostanov in cerkve sedela tam

... (continuation of the text from the previous block, partially obscured by the image)

Domača obrt mora dobiti nov razmah

Nekaj misli k razvoju naše domače kmečke obrti

Ljubljana, dne 1. oktobra.

Kdo ne pozna nekaterih naših domačih kmečkih obrti, ki tako lepo cvetijo po bližnjih in daljnjih slovenskih vaseh? Kdo ne pozna znanih Ribničarjev, katerih lesena roba je znana daleč po svetu? Kdo ne pozna naših cipk iz Gorenjske, ali naših belokrajinskih pisanic, belokrajinskih lesenih posod, ki so tako lepo okrašene z narodnimi motivi?

Če se le malo pogledimo v to domačo narodno obrt, vidimo, da imajo posamezni kraji slovenskega ozemlja kar posebne obrti, s katerimi se ukvarjajo njih vaščani že desetletja. Celi kmečki rodovi so se ponekod v naših vaseh preživljali z domačo obrtjo. Pridne, vestne roke so to bile, ki so nekatero domačo izdelke in slovensko ime ponesele daleč v svet. Slovensko ozemlje, slovenske vase so kakor majhne delavnice, v katerih nastaja iz dneva v dan toliko lepih stvari.

In zakaj se ne bi to kmečko delo sistematično uredilo, zakaj se ne bi delo teh kmečkih rok načrtno izrabljalo in bilo smotreno usmerjeno. In prav iz take pobude so bile ustanovljene pri nas že pred časom razne strokovne šole, n. pr. za narodne vezenine, za lončarstvo, za pletilstvo, za izdelovanje domačega platna in podobno. V kolikor niso bile ustanovljene posebne šole, pa so bili prirejani posebni tečaji, v katerih so strokovno izveščani učitelji in učiteljice poučevali kmečke ljudi in jih navajali, naj se poprimejo domače obrti. In uspeh ni izostal. Za zgled nam je lahko samo ljubljanska šola na Turjaškem trgu, kjer ima prestoro šola za domačo žensko obrt. Iz leta v leto ima ta šola več slušateljic in silno veliko je že storila na polju domače obrti. Njeni izdelki so dobili priznanje ne samo doma, ampak so bila njena dela odlikovana tudi na mednarodnih razstavah. Ime in delo slovenskega domačega, kmečkega delavca, predvsem pa delavke je dobilo priznanje tudi v svetu.

Vsaka domača obrt, ki se začne razvijati po posameznih vaseh, pa mora biti smotreno urejena. Ne sme se dogoditi, da se v več sosednjih vaseh ukvarjajo z isto domačo obrtjo, kajti potem pade cena izdelkov na tržišču. Konkurenca je tu in sicer po nepotrebnem. Prav tako pa morajo merodajni činitelji povsod tam, kjer so surovine na mestu, skrbeti, da se domača obrt začne gojiti, da poskrbe za pridne roke, da vsade veselje do domačega dela in izdelke spravijo na trg. Za vse to pa je treba podrobneje dela, posebne ljubce. Tudi mala domača obrt mora biti na trdnih gospodarskih, trgovskih temeljih, če ne, se lahko dobrosrčni poskušaji ponesrečijo. Za vsako domačo obrt je potrebna kontrola, ki domačo obrt ali razširja ali pa celo zavira, če ne bi koristila splošni stvari.

Ravnatelj šole za domačo obrt g. Račič se je pred nedavnim odpeljal v Belo Krajino, kjer se je zanimal, ali bi bilo mogoče tudi tam doli dati domačo kmečko obrt temelje za nadaljnji razvoj. Zakaj neki bi bila Belokrajina od domače obrti izvzeta, če pa ima vse predpogoje za uspešen razvoj. Ustavil se je v Metliki. Tod je našel pri vseh na polno soglasje in veliko razumevanje. Občina je pripravljena na svoje stroške vzdrževati posebno šolo za domačo obrt, dati kurjavo in razsvetljavo in stanovanjske prostore učnega osebj. Skratka, vsi pogoji so dani. Podobne šole ali pa samo posebni tečajji od časa do časa pa bi bili morda v Adlešičih, Tribučah ali Vinici, ali pa povsod tam, kjer bi bilo zadosti zanimanja za domačo obrt. Stremljenje g. ravnatelja je, da se domača obrt osnuje povsod tam, kjer je že na mestu dovolj surovin, iz katerih je mogoče izdelovati okusne domače stvari.

In naša lepa Belokrajina ima za razmah domače obrti polno prednosti. Začetni izdelki bi bili bolj enostavni. Domače platno, ki ga je tod dovolj, naj bi bilo okrašeno sprva le z lepimi narodnimi motivi, ki najdejo povsod dovolj odjemalcev. Dela bi bila poenostavljena vse dotlej,

dokler se ne bi domača dekleta, ki so jako nadržana za pletenje ali risanje (pisnice), ne naučila tudi težjih vezenih del, ki zahtevajo tudi strokovnega znanja. Na Krškem polju je polno prilike, da se tamkaj razvije domača obrt za izdelavo cekarjev, katerih zdaj na domačem tržišču zelo primanjkuje. Krško polje je polno slame, le spretnih rok je še treba. Ob Savi, Krki in Kolpi, povsod tam, kjer so breze in drugo uporabno šibje, bi se dala razmahniti domača obrt pletilstva, ki tudi donaja lepe denarce. Riziko je pri vsem tem majhen, in na to je treba vedno računati. Nekatero vasi bi se uspešno lahko oprijele pletenja domačih nogavic, jopičev iz domačega blaga, iz domačih volne. V veliki meri bi bil uvoz s tem razbremenjen in domači trg založen z domačimi izdelki.

Nekatero vasi nedaleč od Ljubljane so se še do nedavnega bavile z raznimi domačimi obrtmi. S povečanjem Ljubljane same je ta domača okoliška obrt izgubila svoj smoter; mesto je bližnje okolice takorekč pogoltnilo. Domača obrt, ki je ponekod tako lepo cvetela, je zamrla.

Na Gorenjskem so znane na primer žirovčipke, ki pa zdaj ne pridejo na ljubljanski trg, ker je carina previsoka. Tudi tržiške kose ali žirovske gozdirce so izgubile ljubljanski trg. Prav tako tudi Kropa s svojimi izdelki. Za vse to je treba najti nadomestek. Treba se je pač obrniti proti Dolenjski, proti Beli Krajini.

Iz domače obrti, se lahko kujejo lepi denarci, samo znati je treba. Treba je načrtnega in smotrenejega učnega načrta. Vsaka stvar, ki je spremljena z ljubeznjivo, mora uspeti, in domača obrt v Beli Krajini mora tudi uspeti. Surovine so na mestu, pridne, večje roke so tudi na razpolago in trud gotovo ne bo zastojal. Da ima domača obrt veliko ceno, pove tudi dejstvo, da bi šola za žensko domačo obrt lahko prodala na leto za dva do tri milijone domačih vezenin, če ne bi razmere tega preprečile.

Ljubljanski veleesjem

Potniške olajšave za obiskovalce letošnjega veleesjema v Ljubljani, ki bo od 4. do 13. oktobra. Obiskovalci Ljubljanskega veleesjema iz katerekoli pokrajine kraljevine Italije kupijo na odhodni postaji celo vozno karto do Ljubljane, in sicer od 1. do 13. oktobra z veljavo 15 dni za brezplačen povratek. Vsak obiskovalec dobi na veleesjem brezplačno potrdilo o obisku, ko si nabavi vstopnico. Vstopnica za enkratni obisk stane 4 lire, legitimacija za 10 obiskov pa 15 lir. Razstavljalec oziroma njih nameštencem, ki bodo zaposleni na veleesjemu, pa izdajajo postaje take vozovnice že od 18. septembra naprej, pa vse do 13. oktobra, in veljajo za brezplačen povratek med 5. oktobrom in 13. novembrom. Na hrvatskih državnih železničnih velja 50% popust za potovanje v Ljubljano od 30. septembra do vključno 13. oktobra, za povratek pa od 4. do 18. oktobra vključno. Nemške državne železnice so dovolile 25%. Znižana vozovina na nemških in hrvatskih železničnih velja samo na podstavi veleesjemске legitimacije. Te legitimacije prodajajo potniški uradi v Nemčiji in v Nezavisni državi državi Hrvatski po 15 lir.

Suhi robi je potreben večji trg

Pred 400 leti so Ribničani prodajali suho robo tudi v Trstu in Istri

Ribnica, 30. septembra. Jesenski dnevi kar beže in vedno hladneje postaja v Ribniški dolini. Zato Ribničani pridno spravljajo z njiv prve jesenske pridelke, da bodo potem v miru pridno pripravljali »suho robo« in nekaj zaslužili. Zličarji, katerim pravijo tudi smolarji, ker so kuhali iz smole kolomaz, v Vidarskih hribih in na Blokah bodo delali žlice, kuhaličarji v gornjem delu sodraške občine kuhaličarji, pihtarji po Rovtuh od Iške do Roba, lesejo posod, klinčarji od Iga do Dobravcev klince, Slemenici pa se bodo podvizali z delom rešet, ret, sit in cedilc. Pod okoliš hiš pri Sv. Gregorju in sosednjih vasičah so že skladanice kolačastih obodov, ki čakajo in se sušijo, da jih bo kdo kupil in obdelal. Vaščani iz Zapotoka, Vinic in Sušja, kjer dela pozimi okrog 60 ljudi vitre in podne, imajo letos skrb s palicami od leske, jesena, bresta ali ive. Te so navadno pripeljali pozimi v te vasi Kočevarji od Starega trga, Stare cerkve in Gottenice. Ker jih letos najbrže ne bo toliko, si bodo Ribničani morali vse to sami preskrbeti. Kočevarji so prejemale leto za letom za te palice, ki so jih v zimskih ponedeljkih dovažali na trg v Ribnico, lepe denarce. Prav tako so zaskrbljeni rešetarji v Ribnici, Sodražici in Dolenji vasi, od koder so odhajali rešetarji po svetu in prodajali suho robo. Če pomislimo, da so rešetarji prinesli letno v dolino okrog 3 milijone din, vidimo, kako važnega pomena je za prebivalstvo te doline rešetarstvo in promet, trgovina.

Še pred 400 leti, tako je zapisano v kronikah, so hodili Ribničani v Trst in v Istro ter Dalmacijo. Kronika omenja posebno lesne izdelke, ki so

Uvedba kart za obleko

Rim, 30. septembra. P. Predsednik konfederacije trgovcev, nar. svet. Molfino, je z ozirom na ministrski ukrep o blokiranju prodaje tkanin in oblačilnih predmetov naročil vsem pokrajinskim unijam trgovcev brzojavna navodila, da naj takoj skličejo konference prizadetih trgovcev, da se jim pojasni pomen ukrepov, ki hočejo zagotoviti vsem potrošnikom minimum, ki je potreben za oblačila in obutev. Poleg tega je dal še navodila, da bi trgovci lahko izvajali ministrsko uredbo. Uvedba nakaznice, o kateri govori svet. Molfino, bo uredila prodaje in nakupe in bo osvobodila trgovce od pritiska in zahtevnosti, ki so se pripetile v zadnjih časih s strani nekaterih potrošnikov, ter tako uredila poslovanje trgovine.

Istočasno bodo pokrajinski korporacijski sveti izdali podrejenim zvezam navodila za izvrševanje dekreta in odredbe, ki bodo uredile postopno prodajo potrošnikom. Ta ureditev bo obstajala z nakaznicami, ki bodo izdane na osebe, bodo pa različne za odrasle in za otroke. Odrasli bodo dobili nakaznice s 120 točkami, otroci pa z 90 točkami. Vrednost točk bo določena z ozirom na kakovost blaga, in sicer tako, da bo večje število točk danih za tkanine in oblačilne predmete boljše kakovosti, manjše število točk pa za tkanine in oblačilne predmete slabše kakovosti, tako da bo s tem ustreženo ljudstvu po njegovih potrebah. Tako bo n. pr. en par svilnenih nogavic zahteval večje število točk kot en par bombažnih nogavic.

Ureditev bo posebej upoštevala one, ki potrebujejo blago za poročne opreme in predmete za hišno ter stanovanjsko opremo, tako da bo nakup teh predmetov dejansko služil navedenim potrebam.

Fašistična konfederacija trgovcev je dala trgovskim zvezam naslednja navodila:

1. Za blokiranje tekstilije je smatrati tudi one, ki služijo za opremo (laneno blago za hišno perilo, zastore, namizne prte itd.).

2. Vsi trgovci, ki prodajajo predmete, ki spadajo med blokirane ali na debelo ali na drobno, morajo še nadalje imeti odprte trgovine, istočasno pa ukiniti prodaje potrošnikom, da se lahko sestavi inventar blaga v trgovinah in skladiščih. Ko bodo inventarji izvedeni, se morajo sporočiti količine registrom, ki bodo razdeljeni.

3. Po registraciji zalog in proizvodnje bo ministrstvo za korporacije sporočilo navodila o ureditvi razdelitve navedenih predmetov. Ukinitve prodaje bo trajala približno 15 dni.

4. Prodajajo pa se lahko predmeti, ki niso blokirani v normalnem obsegu in običajnim kupcem. Konfederacija je pozvala zveze, da naj trgovce pozovejo k razumevanju teh ukrepov in stroge discipline v razumnem času, da bi se izognilo kopičenje, ki je škodljivo in protigospodarsko, ker se z zahtevom na stranpot od normalnega toka tvorijo škodljiva zapravljajna.

Vsi trgovci morajo absolutno spoštovati navodila, ki so bila izdana v interesu splošnosti in v svrhu bolj aktivnega sodelovanja z uradi, ki so predpostavljani za disciplino v prodaji.

Novice s Hrvaške

Sneg v srednji Bosni. Pred dnevi je v srednji Bosni nastopilo vreme, ki je za ta letni čas ne navadno. Zapihali so mrzli vetrovi, nakar je začelo na debelo snežiti. Okrog Travnik so vsi hribi pokriti z debelo plastjo snega. Enako so močno zasneženi tudi vsi drugi hribi v Bosni. Najbrž bo ta sneg oblezal in oznanjal, da se bliža zgodnja zima.

Novo mesto

Naročniki »Slovenskega doma« pohitite z naročilom »Slovenčevega koledarja« in Slovenčeve knjižnice. Naročniki iz okolice tudi lahko naročite v Slovenčevih podružnicah v hiši Krajec, Novo mesto.

Ljubljana

Koledar

Danes, sreda 1. oktobra: Remigij, šk. Četrtek, 2. oktobra: Angeli var.

Obvestila

Nočno službo imajo lekarne: dr. Kmet, Tyrševa cesta 43; mr. Trnkoczy ded., Mestni trg 4; mr. Ustar, Selenburgova ulica 7.

Urad za registracijo biciklov opozarja lastnike koles, ki še nimajo evidenčnih tablic, da je rok za prevzem istih podaljšanih samo še do 10. oktobra t. l. in poziva zamudnike, da pridejo takoj po svojo tablico. S seboj je treba pripeljati kolo, prinesiti prometno knjižnico ali začasno potrdilo in 4 lire denarja. Po 10. oktobru bo zamudnike zadela občutna kazen. — Uprava policije.

Skoraj na vseh velikih koncertnih in cerkvenih orglah v zapadni Evropi ter severni in južni Ameriki je koncertiral slavni italijanski mojster na orglah prof. Ulise Matthay, ki bo igral svoj prvi koncert v Ljubljani v petek 3. t. m. ob tri četrti na 8 zvečer v ljubljanski stolnici. Kritiki pišejo o njegovih koncertih cele slavo. Z suvereno tehniko obvlada orgle, v registriranju pa je mojster največjih učinkov in najglobljejših čustev. Na petkovem koncertu bo igral klasični program v prvem delu spreda, v drugem delu pa skladbe novejših smeri. V prvem delu so zastopani s svojimi deli Bach, Vivaldi in Azzolino della Ciala, v drugem delu Bossi, Schumann, Musorgski, Premrl in mojster sam. Ljubljana vsaj v zadnjih letih še ni imela tako pomembnega orgelskega koncerta kakor bo v petek v ljubljanski stolnici. Predprodaja vstopnic v knjigarni Glasbene Matice.

Predavanje o načrtih za regulacijo Ljubljane bo v petek, 8. oktobra ob 17 na razstavi v Jakopičevem paviljonu, ko bo o načrtih razpravljali univ. prof. inž. arh. Ivan Vurnik, nato bo diskusija. Na predavanje so vabljeni posebno strokovni krogi.

Seznam davčnih osnov trgovin z modnim blagom in trgovin z manufakturo in konfekcijo so že razgrnjeni ter opozarjamo zainteresirane, naj si jih ogledajo pri vrtarju v priličju leve hiše magistrata do 13. oktobra.

Cepljenje za Bežigradom. Drugi turnus cepjenja zoper davico bo v sredo 1. oktobra t. l. ob 16.30 v šoli za Bežigradom ter naj starši tja pripeljejo vse one otroke, ki so bili pred 14. dnevi tam cepljeni.

Dolenjski krompir po 1.10 lire je mestni preskrbovalni urad v ponedeljek jutraj začel prodajati na svoji stojnici na Vodnikovem trgu ter ga je takoj prvi dan oddal 4.200 kg. Krompir je bilo pa mogoče dobiti samo na nabavno knjižico za meso, kakor je bilo prejšnji teden objavljeno, in sicer po 2 kg krompirja za osebo na teden. Kupci se bodo sedaj lahko zvrstili, ker imajo žs ves teden, zato pa ne bo več dolgotrajnega čakanja in gneče. Že prvi dan so bile gospodinje zelo zadovoljne s tako ureditvijo, ki jim jamči, da bo vsaka družina dobila za vsu družino dovolj dobrega domačega krompirja. Brez knjižice za meso in brez legitimacije pa na mestni stojnici nikdo ne more dobiti krompirja, prav tako je pa prepovedano kupovanje krompirja za druge družine, da te splošno koristne akcije ne izkoristijo špekulanti.

Ljubljansko gledališče

Drama — Začetek ob 18.15

Sreda, 1. oktobra: »Katarina Medičejska«. Red Sreda.

Četrtek, 2. oktobra: »Katarina Medičejska«. Red Četrtek.

Petek, 3. oktobra: Zaprt (generalka).

Sobota, 4. oktobra: »Hamlet«. Premiera. Red Premierski.

Opera — Začetek ob 17.30

Sreda, 1. oktobra: »Aida«. Premiera. Red Premierski. Otvoritvena predstava.

Četrtek, 2. oktobra: Zaprt (generalka).

Shakespeareov »Hamlet« v novi režiji, novi zasedbi in inscenaciji na našem odru. Eden izmed velikih sezonskih dogodkov bo nova uprizoritev »Hamleta« v dr. Kreftovi režiji z Janom v naslovni vlogi. Tragedija značaja danskega kraljeviča bo zadobila v popolnoma novi uprizoritvi podobo, ki bo podala nov prežez skozi umetniško oblikovanje našega ansambla in njegov napredek v zrelosti.

Otvoritvena predstava v operi bo nočjo za red Premierski. Uprizorili bodo Verdijevo vedlele »Aida« s Haybalovo v glavni partiji. Ameris bo pela Kogejeva, Radamesa — Franc, Ramfisa — Betetto, Amonasra — Primožič, egiptovskega kralja — Popov, sla — Rakovec. Dirigent A. Neffat, Režiser C. Debevec, zborovodja R. Simoniti, koreograf inž. P. Golovin, inscenator inž. Franz.

Prva knjiga

„Slovenčeve knjižnice“

TROP BREZ ZVONCEV, ki jo je spisal znani slovenski pisatelj Janez Jalen

je že izšla.

Dobite jo v vseh knjigarnah, trafikah in pri naših zastopnikih.

15. oktobra t. l. bo izšla že druga knjiga „Mariborska Sirca“, ki jo je spisala italijanska pisateljica Grazia Deledda.

Vsaka knjiga le 5 Lir. — Cela zbirka 24 knjig samo 120 Lir. — Ne odlašajte ampak takoj se naročite na „Slovenčeve knjižnice“.

„Slovenčeva knjižnica“, Kopitarjeva 6, Ljubljana.

Igor Zagrenjen:

Zavetje v pečevju

»Tukaj ne smeš ostati! Gori moraš! Onidve te čakata!« si govori.

Spet se je s trudom dvignil.

»Bolan sem!« ga je spretelo.

»Predčerašnjim mi najbrž ni dobro naredilo, ko sem nosil drval Prevroč sem bil, ko sem pil gor grede tisto mrzlo vodo in potlej sedel! Tako me je kar na lepem tam zmrazilo. Ata so zmeraj pravili, da segretemu človeku ni varno piti mrzle vode. Vselej da ne škoduje, včasih pa ga, ko se prav nič ne nadeja, prime bolezen!«

Tako se mu je motalo po glavi.

»Do gori pa moram!« si je zabijeval. Noge so se mu šibile v kolenih, ko se je z rokama in s čelom upiral ob pečino.

Pot je kar lil z njega.

Dobro, da je imel hušji del pota že za seboj. Ko bi bil vedel, da bo prišlo tako, bi se bil napravil nazaj gor k zavetju rajši z one, lažje plati, tam, kjer je bil povedel Lizo in Burgo.

Zvlekel se je spet nekaj metrov višje in tam na položni ruši vnovič počival.

Mraz ga je stresal, čeprav se je kopal v znoju.

V svetlem soncu, ki se mu ni mogel ogniti, so ga oči in senca še bolj bolele. Pokleknil je ter se z rokama in z glavo uprl ob hladno rušo.

Tako mu je delo najboljšje.

»Da bi bilo že vsaj konec grebena!« si je govoril, krenil pa ni dolgo nikamor naprej.

Končno mu je spet nekoliko odleglo. Spravil se je pokoncu in se opotekel k robu.

Zadnji čas se je obdržal za ruševo korenino.

»Moram gor, moram gor!«

To mu je neprestano blodilo po glavi, bolj besede kakor volja, da bi res tako napravil.

»Kar tu ostani, saj ne boš nikamor prišel, saj ne moreš tak, kakršen si, prav nikamor!« mu je govoril neki glas.

»Te bo že Burga našla, gotovo bo stopila ven pogledat, ko se ji bo zazdelo, da te že predolgo ni!«

Nekaj časa ga je poslušal.

»Ne, ne bom ostal! Gor moram!« je potem znova odločno zatrdil. »Moram gor! Pogledati moram, kaj počne Liza! Liza, Liza!«

Premaknil pa se kljub temu ni nikamor.

Zleknil se je po ruši in zaprl oči.

Nekaj se mu je blodilo, pa ga je sredi motnjav kar nenadoma neka reč prestrašila, da je sedel.

Kaj je bilo to?

Sedel je in v muko odprl oči.

Napeto je poslušal.

Stretil!

Eden, dva, spet eden!

Tiho!

Pa že spet eden! Zda pa kar drug za drugim!

To je bilo v Senožeti!

Odtam se je glisalo, tam je bilo! Odmeg ga ne bi bil mogel preslepiti!

Francozi streljajo v Senožeti!

Brž gor k Lizi in Burgi!

Burga mora pogledat, kaj se tam godi! Burga mora na Vreskovino, da bo videla, če se atu ni kaj zgodilo!

Oh, zakaj mora on biti tako slab!

Pa saj nemara ne bi mogel sam prav nič pomagati! Saj še do Vreskovine ne bi prišel!

Burgi pa ne bodo nič naredili.

Kaj naj bi tudi napravili stari ženski! Čeprav se mu je vrtelo v glavi in se mu pred očmi skozi kalno meglo majalo skalovje zdaj na eno, zdaj na drugo kraj, ga je gnala čvrsta in trmasta mišlj naprej gor. Sila je bila še moč, morala mu jih je za čas vrniti.

Hlastal je po oprimkih, ni gledal, kam bo stopil.

Kar pa je prijel in kamor se je uprl, vse je držalo.

Naprej gor, naprej gor!

Oh, hvala Bogu! To pa že pozna! Macesen, je že pri macesnu!

Ni postajati, kar naprej gor!

Če boš obstal in se odpočival, ti bodo moči spet odpovedale, tako si je ponavljal, ko je s trudom lezel po strmem bregu.

Sam ni vedel, kako je zlezel čez trebušino v polje pred zavetjem.

Zvrnil se je po dolgem zraven klopi.

Slišal je, kako so zaškrpala vrata.

»Za pet Kriščevih ran, France, kakšen pa si!« mu je udaril na ušesa nekje od daleč znan, piskav glas.

Neka drobna roka mu je segla pod pazduho in za vrat.

Nekdo ga je poskušal vzdigniti.

Še bolj oddaleč je nato klical isti glas:

»Liza! Brž pomagat!«

Obe sta ga spravili na noge.

Odprl je oči, pa ni spoznal nobene.

»Francozi streljajo! Francozi so v Senožeti! Burga, brž pojd pogledat, kaj je z atom! Burga, pojd pogledat, tebi ne bodo nič naredili! Burga, brž pojd pogledat!« je blebetal kakor otrok. Komaj sta ga razumeli.

S težavo sta ga spravili v zavetje. Takega hrusta je bilo težko premakniti.

Zvlekli sta ga na ležišče, Burga mu je sezula čevlje.

Kar naprej je še nekaj časa motal, nazadnje pa je utihnil. Bilo je podoba kakor da je zaspal.

Liza je komaj, komaj še stala pokonci. Bila je blede kakor smrt.

Najprej ji je umrl fantek, mož ga je šel sam pokopat, tako nevarnost si je nakopal na glavo, da bi njegov sinček spal v žegnani zemlji — zdaj se ji pa še mož vrača tak kakor bi stal z eno nogo na robu groba.

Sočutno jo je pogledala Burga in jo nagnala:

»Zda pa je brž lezi nazaj, Liza, da mi ne boš še ti delala skrbi, revica! Nič se ne preganjaj, ti moraš počivati! Še nekaj dni moraš poležati! Pomagati mi itak ne bi mogla, ko ne veš, kako se boleznim streže! Če pa kdaj brez tebe ne bom mogla opraviti, te bom že poklicala, nič se ne boji Bolan je revež, vročina ga kuha! Niž drugega ni! Le nikar se ne žali! Tone je hrust, da ti ga kar vsaka bolezen res še ne bo mogla zveti!«

Le pomiri se, revica in lezi nazaj!« Tako ji je govorila.

In utrujena Liza jo je poslušala.

Tako je bila še slaba. Res ne bi mogla pomagati, saj se še sama ne more držati pokonci.

Ležala je, gledala tjačez k bolnemu možu in takole govorila Bogu:

(Dalje)

Andrejčkov
Jože:**Žalost in veselje**Roman
v slikah

Risal Jože Beranek Besedilo priredil Mirko Javornik

64.

»Spodaj so stali pešaki in konjeniki, da bi branili most. Večkrat so se zagnali Francozi ko besni v nas, pa naša vojska je stala ko skala. Zdajci je strgal majhen mož zastavo tovarišu iz rok ter planil med naše vrste v najhujši boj.«

65.

»Ta mož, ki ni poznal nevarnosti, je bil Napoleon. Krogle so švigale okoli njega ko toča in podirale Francoze, ki so s strašnim krikom planili na nas. Francozi so predrli našo vojsko, da se je morala umakniti. Jezdil sem po nekakem robu, kar...«

66.

»...se zvrne konj pod mano. Ležal sem pod njegovo težo in si nisem mogel pomagati. Vsa francoska vojska je drla mimo mene, pa Bog me je obvaroval, da me niso pomendrali ali ujeli. Krog mene je ležalo na kupe mrtvih in ranjenih.

Podrobno uradno poročilo o tem, kako se je odigraval na Sredozemlju zmagovit napad na angleško ladijsko spremljavo

O tem, kako je bil izveden zmagovit italijanski napad na angleško ladijsko spremljavo na Sredozemskem morju, je bilo včeraj izdano v Rimu naslednje uradno poročilo:

Lahko rečemo, da od 26. do 28. septembra zvečer italijansko letalstvo na letališčih v zahodnem in srednjem delu Sredozemlja ni počivalo, kajti letalci so opazili angleško ladijsko spremljavo, na katero se je takoj začel silovit napad.

Ogledniška letala so dne 26. septembra ob 15.30 zagledala sovražni konvoj severno od Džidželija v Alžiriji. Opazovalci so ugotovili, da je konvoj spremljala ena bojna ladja, ena letalonosilka, dve križarki in šest rušilcev. Brodovje je plulo s hitrostjo 14 vozlov. Letala niso več zapustila sledi, dasi so nizki oblaki včasih zakrivali sovražne ladje. Letala so zato morala ponekod leteti zelo nizko. Ob 8.10 so letala zopet opazila sovražni konvoj in ob 12.5 je neko drugo izvidniško letalo opazilo sovražno bojno ladjo in križarko, pravtako pa letala z angleške letalonosilke ki je plula severozahodno od otoka La Galite. V tem odseku so sovražne ladje plule s pospešeno hitrostjo. Z naših letal so brezžični radijski aparati začeli pošiljati poročila svojim oporiščem o tem, kako vozijo sovražne ladje. Istočasno so se z letalonosilkami začeli dvigati sovražni lovcji, ki so se takoj razvili v bojno črto, da bi našim izvidniškim letalom preprečili njihovo delo.

Toda že ob 11.45 so se s svojih oporišč dvignila prva torpedna letala ki so se v bojnih skupinah podala na napad na sovražni konvoj, ki je plul med Sardinijo in Alžirijo. Sovražni konvoj je že štiri ure plul na tej progi in videlo se je, da se trudi, da bi ušel napadu. Proti našim letalom se je začel dvigati ogenj protiletalskih topov in strojnica. Naša letala so se začela stiskati proti sovražnim edincem, z letal so začeli padati prvi torpedi na sovražni konvoj.

Uspehi prvega napada so bili naslednji: Dva zračna torpedita sta zadela lahko križarko in sicer je tem napadajočim letalom poveljeval kapitan Mellei. Križarka se je potopila. Prav tako je torpedito z letala poročnika Venturiniija zadela veliko ladjo in sicer najbrž letalonosilko. Zračni torpedito je zadela 10.000 tonska križarka, križarka se je zelo nagnila in se umaknila iz svoje skupine. Kmalu nato je letalo poročnika Cristianija bombardiralo in potopilo sovražno ladjo. Letalci lovskih letal iz spremstva so opazili, da so s križarko spustili rešilne čolne, prav tako pa tudi čolne z ladij, ki so jo spremljale.

Napad je postal najhujši okoli 13. ure, morje je bilo silno mirno in nad tem morjem se je razvil peklenski boj med letali. V tem boju je bilo sestrel-

jenih šest sovražnih lovskih letal vrste »Hurricane«.

Ob 13.15 do 14.40 pa se je razvila vrsta novih letalskih napadov na sovražni konvoj. Med tem napadom je bojna ladja »Nelson« bila zadeta na krmi, torpedito pa so zadeli tudi dve drugi križarki in sicer v sredino ladje. Bojna ladja je zmanjšala hitrost in videlo se je, da je bil zadetek uspešen. Medtem so se z letalonosilkami dvignili sovražni bombniki in naši so se razvrstili, ker se je ugotovilo, da skušajo sovražni bombniki preleteti nad Cadriari. Pri tem poskusu je bil en sovražni bombnik sestreljen. Sledil je kratek odmor. Izvidniška letala so nadaljevala s svojimi opazovalnimi poletji in so spremljala konvoj.

Ob 19.45 se je začel tretji napad, ko se je že počasi začel spuščati večer. Torpedna letala so priletela nad sovražni konvoj, ki je plul severozahodno od Tunisa. Letalo kapetana Grossija je zadelo 10.000 tonsko križarko, poročnika Baroglio in Ci-

priani pa sta potopila z dvema torpedoma križarko iste vrste. Letalstvo zahodnega dela je tako uspešno končalo svoj slavni dan. Bilo je že zelo mrčno, toda letalci srednjega dela Sredozemskega morja niso hoteli pustiti samo svojim tovarišem deleže uspeha. Letala so ugotovila, da plove sovražni konvoj mimo rta Bon in da vozijo konvoj z zmanjšano hitrostjo 10 vozlov na uro. Letala so prešla v napad in so zadela težko križarko in rušilec. V noči so si še sledili napadi na sovražni konvoj v Siciliskem kanalu.

Dne 28. septembra so letala opazila dva sovražna parnika ki sta plula južno od La Galite. Torpedito so zadeli oba parnika po 13 in 15.000 ton, ki sta se hitro potopila. Popoldne so letalci ob obali Alžirije opazili dve skupini vojnih ladij, ena je plula proti Gibraltaru, druga pa proti vzhodu. Letala so opazila tudi dva angleška bombnika vrste »Blenheim« in jih sestrelila v morje. Tretje angleško letalo je bilo sestreljeno južno od Sicilskega preliva. Letala niso pustila v miru tudi otoka Malte. V noči med 28. in 29. sept. so letalci napadli naprave pri pristanišču La Valleta. Letala so tudi bombardirala ladje, ki so bile zasedrane 20 kilometrov jugozahodno od Calafra.

Beseda športnega zdravnika

Komisija švicarskih športnih zdravnikov je izdelala nadvse zanimiva in poučna strokovna navodila za vsakdanje življenje in trening športnikov. Ker pri nas manjka podobne literature, bomo pod gornjim naslovom v kratkih odlomkih objavili nekaj izbranih poglavij o načelih športne telesne vzgoje in treninga vobče.

O misli telesne vzgoje. Član si našega naroda. Stremeti moraš za tem in prizadevati si, kolikor je v tvoji moči, da ohraniš svojega duha in svoje telo zdravo in sposobno za delo. Tako boš lahko ravnal sam, v vseh položajih življenja svobodno in neodvisno.

Šport je veselje do življenja. Kadar ne treniráš ali ne tekmuješ z veseljem in z vsem srcem, ali če se pri tem ne počutiš povsem dobro, bodi prepričan, da nekaj ni v redu. Za mlade in zdrave ljudi pomeni poseben užitek, ako od časa do časa napnejo vse svoje sile in si prizadevajo doseči nove športne uspehe. Kadar si nevoljen, zapusti igrišče. Tehnike svojega športa se vadi le z veseljem, sproščeno, v prijetni družbi s tovariši. Veseli se svojega življenja!

Uživanje in športni način življenja. Pogoj za športne uspehe so zdravi organi in njihovo harmonično sodelovanje. Kdor škoduje svojim organom bodisi s pretiravanjem, kulturnimi strupi (alkohol, nikotin i. t. d.), premalo pažnje v slučaju bolezni in podobno, temu se bo narava maščevala; ne bo se več dobro počutil, spo-

sobnost za delo se bo zmanjšala, organizem se bo obrabil, pojavili se bodo znaki staranja.

O hrani in pijači. V glavnem se zanesi na svoje potrebe in na svoj tek. Kadar naporno treniráš in kadar tekmuješ, potrebuješ več hrane. Vendar ne preobremenjuj želodca s preobilno jedjo. Ne pij takrat, ko ješ, pač pa potolaži svojo žejo precej časa pred ali po kosilu. Najvažnejše sestavine vsakdanje prehrane naj ti bodo: sveže sadje, sveže zelenjave in sirovo maslo. Pri tekačih na dolge proge se je obnesla tudi vegetarišna prehrana. Pri večini športov in zlasti pri borbenih športih je potrebno uživati tudi meso v raznih oblikah prirejenega. Kadar čutiš, da potrebuješ sladkornik, jej sveže sadje. Leto je koristnejše od tovarniškega sladkorja, ker vsebuje tudi druge koristne sestavine.

Človeško uho še ni slišalo, kar sliši netopir

Po raziskavah, ki jih je vodil Robert Galambos v laboratorijih harwardške univerze, slišijo netopirji zvoke z 98.000 treslaji v sekundi. To število je neznansko večje od števila treslajev, ki jih ima najvišji, za človeško uho zaznavni zvok. Naše uho namreč ne sliši več zvokov, ki imajo več ko 20.000 treslajev v sekundi. Ze ti zvoki so komaj slišni

in jih zaznavamo le še v najbolj rezkih piskih žuželk.

Pri poskusih so z izredno občutljivim mikrofonom preiskovali resonanco slušnih organov 30 netopirjev. Vendar pa ni bilo mogoče ugotoviti, če netopir ne sliši tudi zvokov z več ko 98.000 treslaji v sekundi, ker priprave niso bile takšne, da bi se dali meriti zvoki s tako silno frekvenco.

S temi poskusi so se hoteli prepričati, če drži podmena, da se netopirji v letu po popolni temi lahko ognejo predmetom, s tem da prislunke odmevu izredno tenkih glasov, ki jih sami spuščajo in ki se odbijejo od predmetov ter jih tako opozarjajo, da morajo smer letu spremeniti, če se nocoje zadevati vanje. Doselej je narmedno bilo znano čudovito dejstvo, da si lahko netopirju vzel vid in ga pustil leteti po sobi, ki je bila precej gosto preprežena s tankimi nitkami — netopir se je kljub temu varno motal med njimi.

Omenjeni poskusi glede izrednega netopirjevega sluha dajejo zadovoljivo razlago netopirjeve spretnosti.

DA TAKOJ
NAROCITE
Najnujnejše!
SLOVENCEV
ZA VAS JE
KOLEDAR!

Bogastvo vitaminov v kobiljem mleku

Ljudska vera, da je kobilje ali osličino mleko odlično za otroke, se je izkazala za zelo pametno. Kemična analiza je ugotovila, da je osličino mleko po svojih sestavinah prav podobno materinemu mleku.

Nedavno so natančne preiskave osličinega in kobiljega mleka dognale, da znaša količina vitamina C v enem litru osličinega mleka 72 mg, medtem ko ga je v enem litru kobiljega mleka celo od 86 do 196,60 mg.

Znano je, da je vitamin C največji borec proti raznim otroškim boleznim, zlasti proti rahitisu.

Naj ne bo

Vaše knjižnice brez knjig
»SLOVENCEVE KNJIZNICE«,
ki jih bo v prvem letu 24,
za skupno le 120 lir.

BELA ČAROUNICA

pustolovski roman

20

Na zidu poleg vrat je bila tablica z napisom: »Smreka«. Skozi železno pregrajo vrat sta zagledala lepo razvrščene in izredno skrbno negovane gredičice. Toda še bolj ju je presenetila izredna tišina, ki je vladala v vrtu. Zdelo se jima je, da sta ob vhodu zapuščenega gorskega pokopališča, kjer že samo korak samotnega obiskovalca strahotno odmeva. Sredi vrta se je dvigala nizka hiša, ki je imela samo eno nadstropje in čigar okna že dalj časa niso bila odprta, sodeč po zunanem videzu.

Nikogar ni bilo videti. Doret je iskal ob vratih zvonček ali kaj podobnega, kar bi služilo za obveščanje o prihodu obiskovalcev. Toda našel ni ničesar. Pogledal je prag, da bi se prepričal, če je to vhod, skozi katerega navadno hodijo hišni prebivalci in obiskovalci. Opazil je, da so nekateri sledovi še čisto sveži.

Zato se je približal vratom in zaklical: »Halo! Halo!»

Toda nihče se ni oglasil. Niti noben pes ni zalajal.

Doret je ponovno zakričal. Tedaj pa so se polagoma odprla mala vratica lesene kočice na koncu vrta. Prikazala se je plešasta glava nekega starca. Pod sivimi obrvi, je dvojice nezaupnih oči gledalo proti vhodu. Zdelo se je, da je najprej

zagledal samo dekle. Doret je stal nekoliko ob strani. Njegov pogled je postal nekoliko manj nezaupen, toda ko je prišel bližje in zagledal Doreta, so se mu namršile obrvi.

Zganil se je in obstal za hip na mestu. Z roko je segel proti desnemu žepu in pri tem tako divje pogledal, kakor da bi bil pograbil za samokres. Toda čez nekaj hipov se je pomiril in se počasi približal vhodu, kakor da bi se ne bilo nič zgodilo.

Sprejem gotovo ni bil zelo pristrčen, toda obiskovalca se za to nista mnogo zmenila. Vse je tu gori bilo tako nenavadno, da se še tako izrednemu dogodku ne bi čudila.

Starac se je ustavil le nekaj korakov ostan od vrat in pozorno motril obiskovalca kakor da bi se hotel popolnoma prepričati, da nista kakšna razbojnika. Nato pa ju je vprašal s precej neprijaznim glasom:

»Kaj želite?»

»Ali ne stanuje tukaj gospod Giroux?» je mirno vprašal Doret.

»Da. Toda ne sprejema nikogar. Preveč zaposlen je. Kaj želite od njega?»

»Časnikar sem, in bi ga rad prosil za intervju.«

»Časnikar? Inter viuj? O tem moj go-

spod gotovo noče ničesar slišati.«

»Ali bi ne bili tako prijazni in ga šli vprašati?»

»Povedal sem vam že, da je zelo zaposlen. Tudi jaz imam mnogo dela. Vrtnar sem, a moram tudi v hiši vse sam opraviti.«

»Ali res?» je dvomeče vprašal Doret.

Povedali so mi, da ima gospod Giroux še druge ljudi v službi. Kako je vendar mogoče, da bi en sam človek vzdrževal v redu celo hišo in ves ta prekrasen vrt. Treba bi bilo, da bi imel najmanj deset rok.«

»Prav imate. Res je to. Imeti bi moral deset rok, toda v resnici moram vse opraviti sam.«

Doret je s temi besedami starca pridobil. Našel je končno nekoga, ki mu je priznal njegove zasluge. Nadaljeval je godrnjaje:

»Čisto sam sem. Ni mogoče trditi, da bi stara Lucija kaj naredila v hiši. Ves dan ne naredi drugega kot to, da skuha nekoliko krompirja in malo juhe. Poleg tega je gluha in skoraj nič ne vidi. Gospodu sem že večkrat predlagal naj name kakšno dekle, toda noče o tem ničesar slišati.«

Doret ga je prekinil:

»Povedali so mi, da Lucija hodi v vas nakupovat. Ali je res?»

»Niti najmanj ne! Jaz sam moram biti za vse. Sicer pa se to zelo redkokdaj zgodi, da bi moral v vas. Tukaj imam vsega dovolj, mesto pa je zelo oddaljeno.«

»Zelo nama je žal, da ne moreva videti vašega gospodarja. Toda pokažite nama vsaj vrt. Saj s tem ne bova motila

nikogar. Vem, da so tudi drugi obiskovalci že prišli in da jih je gospod Giroux zelo prijazno sprejel.«

»Res je. Toda tedaj ni imel toliko dela, kakor sedaj. Sedaj že dalj časa sploh ne gre več iz hiše. Še jaz ga vidim le od daleč in še to le redkokdaj. Po Luciji mi je sporočil, da ima mnogo dela in da noče sprejeti nikogar. Ze štirinajst dni je, odkar se je zaprl v hišo in noče videti nikogar. Naročil mi je tudi, da ne smem nikogar spustiti na vrt.«

»In kaj neki dela? Ali gre za kakšno novo iznajdbo?»

»Bogve! Meni se pa zdi, da je glavni vzrok to, da žaluje za svojim psom. Veste gospod, imeli smo tako velikega psa. Bil je zelo lep in je imel gospodarja tako rad, kakor bi ga niti človek ne mogel imeti. In kako pameten je bil! Le govornica mu je še manjkala. V nekaj urah ga ni bilo več...! In kako je trpel, preden je poginil! Zastrupili so ga, gospod, zastrupili s kosom mesa. Strihnil mu je razjede vsa čreva. Uboga živalca! Nadvse zverinski je moral biti oni človek, ki je to storil. Oh, da bi ga bili videli! Imel je peno na gobcu in tako miho nas je gledal!«

»In kdo ga je zastrupil? Ali se vam je posrečilo odkriti storilca?»

»Do sedaj še ne. Toda če se mi posreči, da ga najdem... Prisegam, da ne bo več dolgo tlačil trave!«

Pri tem je tako divje pogledal in nehoti zopet segel v stranski žep. Polagoma se je spet pomiril.

»Tam je pokopan,« je dejal žalostno,

»v oni cvetoči grediči.«

»Zelo mi je žal,« je dejal Doret. »Tudi jaz imam rad živali. Še prav posebno velike pse. Ali nama lahko pokažete gredičo, kjer je pokopan ubogi pes?«

Starac ni takoj odgovoril. Poprskal se je za usesom, nato je nezaupno pogledal proti oknom hišice in dejal, kakor da bi govoril sam sebi:

»Najbrže je še v postelji.«

Nato je počasi odklenil vrata. Ves čas je nezaupno gledal okoli sebe. Doret in Lizika sta vetopila. Oba sta bila zelo pogumna. Sicer pa sta bila prepričana, da se jima ni treba ničesar bati.

Občudovala sta cvetlice. Izrazila sta svoje sožalje nad prezgodnjo smrtjo zvestega psa in začela hvaliti pridnega in razumnega vrtnarja. Med kramljanjem sta šla mimo številnih gredič in polagoma dospela do drugega konca hiše, kjer je bila majhna veranda.

Na verandi je sedel gospod Giroux na svojem udobnem naslanjaču in se grel na soncu.

Vrtnar ga je zagledal, toda ni imel več časa, da bi se umaknil ali da bi dejal tujcema, naj se vrmeta. Giroux se je dvignil in poveljujoče pomignil vrtnarju, ki se je naglo umaknil od tujcev in kolikor so mu stare noge dopuščale stekel proti verandi. Lizika in Doret sta gledala starega učenjaka z radovednostjo, obenem pa jima je bilo žal, da bo vrtnar zaradi njiju zmerjan. Videla sta, da se je ubogi vrtnar umaknil kakor tepen pes, zato sta se približala gospodarju, da bi se opravičila. Stari gospod ju je sprejel s tako prijaznim in nasmejanim obrazom, da sta bila popolnoma presenečena.